Nye tider
– nye foreningsformer?

En pjece om ungdom og foreningsliv af Andy Højholdt & Jens Christian Nielsen, Center for Ungdomsforskning (CeFU)

"Vi har en uskreven regel om, at man ikke behøver at være medlem af foreningen. Hvis man har en god ide så kan man godt lave ting og sager for foreningen."
Leder i musikøvelokaleforening

Nye tider
– nye foreningsformer?

I de mange typer af frivillige foreninger i Danmark er der store forskelle i organisationsformer og typer af indhold, men der kommer alligevel temmelig enslydende meldinger om forandringer i de unges deltagelse og engagement fra såvel politiske ungdomsorganisationer og fagforeninger, som idræts- natur- og fritidsforeninger: Unge opleves således som mindre stabile, de vandrer ud og ind af foreningerne, de engagerer sig på nye måder, og de er mindre tilbøjelige til at påtage sig de ulønnede og længerevarende lederhverv.

Er der behov for nye foreningsformer?

Ja, der er behov for at overveje indretningen af fremtidens foreninger nøje. Denne pjece tager udgangspunkt i resultaterne fra Center for Ungdomsforsknings (CeFU) 2-årige undersøgelse *Nye tider – nye foreningsformer?* af 15-25-årige unges foreningsdeltagelse og frivillige foreningsarbejde. Pjecen formidler undersøgelsens resultater og giver gode ideer til udviklingen af fremtidens foreningsarbejde med særligt fokus på unge.

Undersøgelsen *Nye tider – nye foreningsformer* er blevet til i samarbejde med Danmarks Idræts-Forbund (DIF), Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI) og Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF). Projektet har desuden modtaget støtte fra Kulturministeriets Idrætsforskningsudvalg (KIF).

Nye tider – nye foreningsformer? blev afsluttet i marts 2004 og undersøgelsen har haft til formål at skabe ny viden om unges foreningsdeltagelse og frivillige foreningsarbejde ved at undersøge: 1. Unges forventninger til, oplevelser i og perspektiver med deres deltagelse i foreningslivet. 2. De foreningskulturer og organisationsformer, der gør sig gældende i foreningslivet. 3. Nogle af de væsentligste samfundsmæssige forhold, der spiller ind på foreningernes virke.

Ungdom og foreningsliv
– hvor svært kan det være?

Undersøgelsen *Nye tider – nye foreningsformer?* viser, at det kan være svært at være ung i Foreningς-Danmark. Unge foreningsdeltagere oplever, at det kan være vanskeligt at være ung og opnå indflydelse i voksenstyrede foreninger. Voksne foreningsfolk oplever, at det kan være vanskeligt at være voksen og forstå de signaler unge sender, og unge ledere oplever, at det kan være vanskeligt at være ledere for jævnaldrende unge.

Men undersøgelsen peger også på, at det ikke nødvendigvis behøver at være så svært. Der eksisterer også foreninger, hvor unge oplever, det er nemt at være unge, hvor glæden ved det sociale fællesskab gør det attraktivt at være med i foreningen, og hvor det er nemt at give udtryk for sit engagement.

1. Unges nye bevægelsesmønstre i foreningslandskabet

"Jeg synes, det er en hektisk tid. Først gik jeg i folkeskolen i ni år med de samme mennesker. Ni år. Det er lang tid! Ni år hvor jeg stort set mødte de samme mennesker hver dag. I ni år var de holdninger jeg havde til alle de mennesker, jeg var sammen med, de samme. Og de holdninger jeg blev mødt med, var de samme. Så kom jeg på efterskole ét år, hvor jeg mødte 60 nye mennesker. Så ud af efterskolen igen. Derefter på Teknisk Skoles grundforløb i et halvt år. Igen nye mennesker, igen nye venner. Så ud af Teknisk Skole – ud i lære. Altså, jeg synes det er svært at holde gang i et venskab – det er svært at holde et venskab ved lige. Specielt efter efterskolen har det været svært at fylde tomheden ud." Mikkel 19-årig gymnast

De mobile unge: Ny betydning for unges foreningsdeltagelse, hvor de er i deres liv

At beskrive unge som zappere i foreningerne og mellem foreningsaktiviteterne er for unuanceret. *Men unge er blevet mere mobile i deres ungdomsliv.* Det skyldes især, at uddannelse fylder stadig mere meget længere. Det er en af de væsentlige årsager til, at mange unge kan finde på eller føle sig tvungne til at forlade en forening eller holde en længere pause. Det gælder for de mange unge, som tager deres afsluttende grundskoleår på en efterskole, tager på højskole efter endt ungdomsuddannelse, eller i forbindelse med start på en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse flytter til en anden og/eller større by. For foreningerne – især i landdistrikterne – er det en vanskelig udfordring at forsøge at fastholde disse unge. Foreningernes mulighed for at have aktive unge medlemmer og frivillige ledere er afhængig af, hvilke andre livs- og læringssammenhænge unge indgår i, og hvilke perspektiver unge har med hensyn til uddannelse og arbejde – og deres øvrige liv, hvor blandt andet forelskelser, kæreste- og kønsrelationer kan fylde meget i bevidstheden.

Overgangen fra skole til ungdomsuddannelse, fra ungdomsuddannelse til eventuel videreuddannelse og til arbejdsliv er for mange unge lig med perioder af ungdomslivet, hvor der bruges mange kræfter på at etablere sig i nye sociale sammenhænge – hvor der også er krav om deltagelse i det sociale liv. Derfor kan det være vanskeligt for unge at forene disse skift i livssammenhænge med et forpligtigende og længerevarende foreningsarbejde. Omvendt er der unge, som oplever, at et stærkt socialt fællesskab i foreningen kan være en stor styrke i forbindelse med skift i livssammenhænge, f.eks. at skulle begynde på en gymnasial uddannelse og skulle indgå i helt nye kammeratskabskredse. Disse unge har stor glæde af den tryghed og det sociale fællesskab, foreningerne kan være ramme om.

Som forening er det værd at tænke over

En tættere dialog med de unge kan styrke foreningerne
For den enkelte forening betyder det, at det er værd at overveje, hvordan unge kan støttes yderligere i de mange skift, som et moderne ungdomsliv indebærer, dels hvordan disse unge kan gives mulighed for en eventuel mindre forpligtigende deltagelse. Er det muligt som forening at tage hensyn til de unges rytmer og hverdagsliv, når aktiviteterne i foreningen planlægges, f.eks. ved at respektere læseferier, aftenarbejde og den slags? Det gælder om at være opmærksomme på, hvad de unge i øvrigt laver, at se dem som hele mennesker og gå i dialog med dem om, hvilke forventninger de har til deres deltagelse.

Spørgsmål det er værd at stille sig selv som forening:
- Hvornår oplever vi, at nogle unge forsvinder fra vores forening?
- Kender vi årsagerne til deres frafald eller fravalg?
- Hvad gør vi for at holde på de unge?
- Hvad kan vi gøre for at holde på de unge?
- Ved vi hvordan vores unge medlemmers liv ser ud, og hvilke overvejelser de gør sig om deres fremtid?

Spørgsmål det er værd som forening at stille sine unge medlemmer:
- Står du over for at påbegynde en ny uddannelse eller et nyt arbejde?
- Har det betydning for din foreningsdeltagelse?
- Har du overvejet, om vi i foreningen kunne gøre noget anderledes, så du kunne fortsætte her?

"Hvad jeg skal fremover? At blive voksen – der farer hele tiden en masse ting igennem ens hoved. Der er så mange forventninger fra ens forældre." Mads 17-årig spejder.

2. Foreningernes lydhørhed over for unges stemme

"De siger, at det er os, der bestemmer i udvalget, men jeg tror alligevel, at det er de voksne, der sidder og har den sidste beslutning herude." 16-årige Liam medlem af trivselsudvalg i idrætsforening

Unge opleves af mange etablerede foreningsfolk, som nogle der har andre forventninger til foreningsarbejdet og måden det foregår på. I vidt omfang er der noget om snakken – unge har en anden opfattelse af, hvad det er interessant at få indflydelse på, og hvordan de ønsker dette skal foregå – men det behøver ikke at betyde, at det er en uløselig opgave at involvere unge:

Unge ønsker indflydelse på de nære ting
Unge vil gerne have indflydelse og medbestemmelse i foreningerne, men de vil også gerne være med til at bestemme, hvad de skal bestemme om! Primært ønsker de unge at have indflydelse på den aktivitet, de er en del af og den gruppesammenhæng, de indgår i. De orienterer sig i mindre grad mod indflydelse på forhold i foreningen, der ligger udover de konkrete aktiviteter.

Når unge i mindre omfang ønsker indflydelse på de overordnede forhold i foreningen, er det ofte fordi de mere overordnede rammer forekommer 'usynlige' for unge. Derfor er unge sjældent orienterede mod foreningen som rammen om aktiviteten, de formelle demokratiske fora og de overordnede beslutningsprocesser i foreningen. Spørgsmålet er hvilke udfordringer dette giver foreningerne?

Når unge får ansvar vokser de
Der er noget, der peger på, at når unge får ansvar for aktiviteter og andre foreningsmedlemmer, oplever de også et stort udbytte af deres foreningsdeltagelse. Men det kan også betyde, at kvaliteten af aktiviteten kan forringes, hvis unge ikke har de fornødne kvalifikationer til at lede og undervise i forbindelse med aktiviteterne. Det er med andre ord ikke en kvalitet i sig selv at være ung, selv om unge og nye foreningsdeltageres synspunkter ofte opleves som forfriskende i foreningerne. Dette kan virke som et dilemma i mange foreninger, hvor man gerne vil give de unge ansvar og indflydelse.

En fælles ungdomsplatform
Vil man engagere unge til aktiv deltagelse, er det vigtigt, at man skaber en ung fælles platform, hvor unge kan samles om fælles oplevelser af betydningsfulde problemstillinger. Hvordan det skal gøres varierer meget, afhængigt af hvad man laver. En isolering af unge i særlige 'ungdomsråd' uden myndighed til at træffe beslutninger kan langt tilfredsstille unges behov. Det er vigtigt for de unge, at de ønsker og beslutninger de fremsætter tages alvorligt, og at det er klart hvilken beslutnings- og handlekompetence de unges forsamlinger har.

Som forening er det værd at tænke over

Hvordan kommunikerer foreningen med de unge?
Frem for alt er det vigtigt for foreningerne at forstå, at man ikke kan tage unges viden om foreningens krav og forventninger for givet. Man må i foreningerne informere om betydningen af, at aktiviteterne foregår i foreningsregi, og hvilke krav dette kan indebære. For mange foreninger bliver det en vigtig demokratisk opgave at informere unge om at 1) de har ret til at blive hørt, 2) deres engagement og involvering er værdsat og 3) man kan få gode demokratiske erfaringer i foreningerne. Viden om mulighederne for indflydelse i foreningen er en grundlæggende forudsætning for unges demokratiske deltagelse, og det er foreningens ansvar at medvirke til at informere om disse muligheder.

Kan det ikke være anderledes?
I en åben dialog må foreningen være parat til at lytte til og agere i forhold til de unges ønsker i forbindelse med de konkrete aktiviteter. Helst skal foreningerne starte en dialog med de unge om, hvad de ønsker at få indflydelse på. Uden et medansvar og medfølgende engagement bliver de unge endnu mere tilbøjelige til at opføre sig som kunder i en butik. Så der er ingen vej udenom. Ansvar skal ud til de unge og hver forening må overveje, hvordan det gøres konkret. Mange unge er tilfredse med 'blot' at blive ledet af kompetente personer, men unge må ligeså vel forstås som kompetente sparringspartnere i forsøgene på at udvikle foreningerne.

Hvem vil give ansvaret til de unge?
En klart defineret indflydelse og det medfølgende ansvar er nødvendigheder, hvis man ønsker at rekruttere og fastholde unge i foreningens ledelsesarbejde. Unge skal have mulighed for selv at kunne komme med ideer til aktiviteter og projekter i foreningen, og de skal have mulighed for at deltage i tilrettelæggelse og afholdelse heraf. Dog er det væsentligt, at erfarne personer er til rådighed, som en indfølende og solidarisk støtte med kompetente råd ved hånden.

Spørgsmål det er værd at stille sig selv som forening:
- Hvilke muligheder oplever unge, der er for at få indflydelse i vores forening?
- Er der lige muligheder for alle medlemmer for at få indflydelse?
- Hvad vil de unge gerne have indflydelse på i vores forening?
- Hører vi de unge, inden vi træffer beslutninger, der berører dem?

3. Rekruttering af unge til frivilligt foreningsarbejde: Gider de unge ikke foreningerne eller gider foreningerne ikke de unge?

"Jeg har ikke lyst til at sidde i bestyrelsen eller noget som helst andet. Men jeg synes det er fint nok at hjælpe til engang imellem med nogle forskellige ting. Jeg har nogle faste dage om ugen, hvor det er jeg har fri. Og det har jeg det godt med. Hvor jeg kan lave, hvad jeg vil. Jeg gider ikke ligge fast på noget. Altså så skal det bare være: Spørg mig en eller anden dag, og så kan jeg garanteret godt." Mikala 23-årigt foreningsmedlem

Tordenskjolds soldater eller de uprøvede kort

Lars er leder i en stor forening, hvor hans far har været leder i mange år. Han fortæller:

"Jeg har jo kendt alle i foreningen hele mit liv. Jeg kender alle traditionerne i foreningen. Jeg ved et eller andet sted, hvordan tingene fungerer, og jeg er ikke bleg for at spørge, og jeg ved, hvem jeg skal spørge."

Man kan omvendt få sig et billede af, hvordan en forening og frivilligt lederarbejde ofte opleves af ganske almindelige unge medlemmer ved at sætte et ikke foran alle udsagnene. Er grundpræmisserne for at blive frivillig, at man i forvejen har kendskab til traditionerne, foreningskulturen og kontakterne via de sociale netværk, så er det måske ikke så mærkværdigt, at visse foreninger oplever lederrekrutteringskrise.

Unge frivillige – et spørgsmål om videreførelse af foreningen

Unge respekterer i vidt omfang de medlemmer, der faktisk yder et stykke frivilligt arbejde – men ofte vælger de det selv fra. For de engagerede frivillige ledere kan dette være en frustrerende situation, da man i foreningerne er grundlæggende afhængige af, at folk vil yde en frivillig indsats. Når det opleves som problematisk at rekruttere nye ledere, er det ofte, hvis man ikke på forhånd er sikker på, at de unge kan bære hvervet og udfylde rollen som frivillig leder. Mange etablerede ledere ønsker med omhu at udvælge de personer, de finder egnede til at varetage hvervene som trænere/ledere. Det betyder, at man rekrutterer frivillige ledere fra de grupper af unge, man kender godt i forvejen, gerne nogle med erfaring, gode lederevner og unge som virker ansvarlige. Det illustrerer, at man ønsker at videreføre foreningerne i den ånd og standard, ledelsen selv er repræsentanter for.

Frivillighed i et omskifteligt ungdomsliv

Flere unge peger i undersøgelsen på, at det er svært at finde tid til at forpligte sig på det længerevarende foreningsarbejde med stort ansvar og krav om faste mødetider og kontinuitet. Mange unge har svært ved at forpligte sig på mange timers frivilligt arbejde på faste dage, da deres mulighed for at deltage i høj grad afhænger af deres uddannelses- og arbejdssituation.

Anerkendelse af unges frivillige indsats er vigtig

At involvere sig i frivilligt arbejde som ung er ikke 'bare noget man gør'. Det er et aktivt tilvalg, der udelukker en række andre af de mange muligheder, ungdomslivet byder på. Selvom de unge fremhæver, at det frivillige arbejde er deres eget valg, lægger de stor vægt på, at de får god respons for deres frivillige indsats. Den gode respons kan både komme fra deltagerne, som de er ledere for, såvel som fra andre ledere/foreningens side. De unge er glade for at få ansvar i forbindelse med det frivillige arbejde, men bagsiden af ansvaret er oplevelsen af uoverskuelighed og utilstrækkelighed.

Unge ønsker at udvikle sig – også når de er frivillige

For mange foreningsaktive unge er kompetence- og selvudvikling en vigtig del af motivationen for at engagere sig i det frivillige foreningsarbejde. Det betyder ikke, at unge ikke brænder for det, de laver, tværtimod. For det er netop koblingen af den personlige udvikling og det brændende engagement, som mange unge tændes af, og bliver ved på grund af. I praksis betyder det imidlertid, at man som foreningsledelse skal være opmærksom på, at der til stadighed er udfordringer og dynamik i de opgaver, der løses af foreningens unge.

Som forening er det værd at tænke over

Ryst posen når der rekrutteres trænere og ledere
Mange foreninger vil i fremtiden se sig nødsaget til at rekruttere frivillige ledere fra grupper af unge, de ikke tidligere har rekrutteret fra. Unge som måske ikke i forvejen fremstår som egnede lederemner. Foreningerne bør overveje, hvordan man uddannelsesmæssigt og organisatorisk letter adgangen til at prøve kræfter med det frivillige arbejde.

Hænger man fast i gamle rutiner, kan det være på tide at genoverveje nye måder at henvende sig til interesserede frivillige på!

Kunne det ikke være mere fleksibelt?
Et mere fleksibelt foreningsliv er en forudsætning for deltagelsen af mange unge. Opgaven for foreningerne er at lave individuelle løsninger, der kan gøre det muligt for den enkelte unge at fastholde sit foreningsliv igennem et varierende ungdomsliv med mange andre forpligtigelser. Foreningerne må forholde sig aktivt og konstruktivt til disse forhold. Det er ikke nogen let opgave, men første skridt på vejen er at give problemet opmærksomhed, lytte til hvad de unge siger, og finde på konkrete, måske individuelle løsninger, der kan gøre det muligt for den enkelte unge at fastholde sit foreningsliv igennem andre forpligtelser.

Hvordan har foreningen kontakt til de frivillige?
Der er konkurrence om unge som aldrig før. Det er nødvendigt for enhver forening at overveje, hvordan man løbende igennem foreningsåret har kontakt til de frivillige, og i hvilket omfang man værdsætter dem. Støtte og opbakning til de frivillige bliver en af fremtidens store udfordringer for foreningerne. Hvordan man bedst muligt, og med hvilke midler man gør det, er op til foreningerne. Evnen til at fastholde de frivillige afhænger i fremtiden mere og mere af foreningernes evne til at give den frivillige 'en god grund' til yde en frivillig indsats.

Foreningerne rummer masser af lærings- og udviklingspotentiale – det gælder bare om at vise det frem!
Foreningerne må være meget bedre til at kommunikere de mange, mange muligheder for selv- og kompetenceudvikling, som foreningsdeltagelsen indeholder. Det er en forudsætning for mange unges involvering! Det kræver dog, at man gør de unge bevidste om dels *at* de lærer noget, og dels *hvad* det er, de lærer. Iført traditionelle foreningsbriller kan dette virke provokerende og som et opgør med idealet om det uselviske frivillige engagement. Bekymringen er ganske berettiget, men samtidig skal man holde sig for øje, at uselviskhed og ønsket om personlig udvikling ikke nødvendigvis udelukker hinanden.

Spørgsmål det er værd at stille sig selv som forening:
- Hvad gør vi for at involvere unge i vores aktiviteter og foreningsarbejde?
- Hvordan modtager vi nye interesserede ledere?
- Hvordan rekrutterer vi unge frivillige ledere?

"Jeg ved ikke, hvad det er jeg kommer over til næste år på gymnasiet – hvor meget tid jeg skal bruge på det. Og så er det svært at have sagt ja til at træne nogen og så stå med det hele selv." Mette 16-årig frivillig træner

4. Unges identifikation med foreningernes værdier: Kan unge være foreningsbærende?

"Langt de fleste ved godt, de er medlem af en forening, men de har ikke samme forståelse af foreningsbegrebet, som os der har været med længe. F.eks. så synes vi slet ikke, at de har forstået – og vi er sikkert også elendige til at formidle det – at grunden til, at vi har så fede faciliteter, er fordi vi render og laver det frivilligt. Der er dem, der ringer og brokker sig over et eller andet ikke virker. Så må man lige fortælle dem, jamen du er med i en forening, her hjælper vi hinanden, der er ikke nogen af os der får løn for at være her. Det er en forening, det betyder man er fælles om nogle ting. Og så fortæller jeg så folk: I er meget velkomne til at gå op i musikbutikken og så købe det her trommeskind, der er gået i stykker og så selv sætte det på, uden at jeg skal komme og gøre det for jer. Efterhånden er vi ved at vænne vores medlemmer til, at de selv skal sørge for at tingene er i orden." Bestyrelsesmedlem af musikøvelokaleforening

Unges deltagelse finder sted i relation til en aktivitet og i et konkret socialt fællesskab

For de fleste unge handler deres foreningsdeltagelse om aktiviteten, f.eks. at gå til fodbold, spille musik og rulle på skøjter, og det sociale fællesskab herom. Det er ikke ensbetydende med, at unge ikke vil tilegne sig foreningens værdier eller engagere sig i foreningslivet. Men det betyder, at foreningerne ikke blot kan regne med, at det unge medlem fra første dag forstår foreningens kultur og uden videre er motiveret til at indgå aktivt i foreningen. Tilsyneladende er det kun ganske få unge, der oplever at foreningstraditioner og -værdier er noget naturligt, og noget som de selv udgør en del af.

Der er unge, som opfører sig som kunder i butikken

I flere af undersøgelsens foreninger er der ledere, som oplever, at visse unge forventer en udstrakt service og fantastiske faciliteter via deres medlemskab, som var de kunder i en butik. Undersøgelsen peger på, at de foreninger, der tør tage dialogen med de krævende unge, oplever, at en stor del af problemstillingen handler om, at unge sjældent har det store begreb om, hvad et foreningsmedlemskab indebærer. Tilsvarende oplever disse foreninger, at man godt kan sætte de unge ind i den større sammenhæng, hvilket kan være med til at skabe grobund for deres engagement.

Unge ønsker at deltage i det frivillige arbejde, de kan se sig selv i

I undersøgelsen er der flere af de unge idrætsudøvere, som godt kunne tænke sig at blive trænere. Meget få unge ytrer til gengæld ønsker om at blive frivillige ledere – bestyrelsesaktive eller lignende – i foreningerne. Det ser blandt andet ud til at hænge sammen med, at det at være træner for unge er et frivilligt arbejde, som det er muligt at relatere sig til, og som man kan se sig selv i. Det er træneren, man har den daglige kontakt til, og det er trænerens vejledning, der er med til at udvikle ens sportslige evner. Få unge ved, hvad lederarbejde indebærer, og i modsætning til træneren, der har direkte kontakt til de unge ved foreningsdeltagelse, så er lederne og deres arbejde ofte usynlige for den enkelte unge foreningsdeltager.

Som forening er det værd at tænke over

Foreningerne må give personlig opmærksomhed
Hvis man ønsker de unges aktive deltagelse i foreningen, kan det derfor være desto vigtigere, at man tager godt imod de unge og sætter dem ind i, hvorfor foreningen er sat sammen, som den er, og hvilke præmisser den fungerer på. At udvide interessen fra den konkrete aktivitet til mere omfattende foreningsdeltagelse kræver, at den unge bliver rigtig godt modtaget. Det vil for moderne unge sige at blive modtaget som et individ, at få taget individuelle hensyn, at være synlig som person fra starten. Det kræver, at de voksne, der tager imod, ikke tager noget for givet, men er indstillede på at yde den personlige støtte og opmærksomhed, som er så betydningsfuld for mange unge.

Foreningerne bør ikke tage noget for givet
Som forening må man være klar til at orientere og oplyse unge om, hvad en forening er og kan give, hvis man selv er aktiv, et forhold man kunne tage for givet før. Igen er det et spørgsmål om at sætte sig ind i den enkeltes forudsætninger. Unge er individualiserede og de har ikke det samme med i bagagen. De har også været ude for langt flere skift i deres livssammenhænge, end de voksne typisk havde, da de var unge. Og der er kommet helt nye etniske grupper uden foreningserfaring – så der skal tages højde for, at forskellige unge kræver forskellige former for information.

Unge skal kunne identificere sig med det frivillige lederarbejde
Der er behov for at synliggøre lederarbejdet og dets eventuelle potentiale for de unge. De foreninger, hvor de unge også engagerer sig aktivt i det frivillige ledelsesarbejde, er de foreninger, hvor ledelsen for det første består af unge og for det andet består af personer, som de unge kan se tage del i foreningens daglige arbejde. Det er foreninger, hvor de unge oplever, at de kan spejle sig i lederne.

Spørgsmål det er værd at stille sig selv som forening:
- Har vi som forening en kort og klar formulering af vores værdigrundlag?
- Hvordan kan vi byde nye medlemmer velkommen på en måde der giver dem personlig opmærksomhed og synlighed?
- Hvordan kan vi sørge for, at den enkelte unge får mulighed for at forstå vores mål og indhold i foreningen i relation til sin egen baggrund?

5. Unges udbytte af deltagelse og frivillighed – frirum, fællesskab og læring

"Selvom man nogle gange på arbejde skal organisere nogle ting, så er det jo ikke noget man brænder for. Hvor man ved, at hvis man gør en indsats her i klubben, så kan selv få nogle bedre forhold. Så bygger man selv noget op i stedet for bare at være en brik i det store spil."
Mille 23-årig frivillig leder i en rulleskøjteklub

"Jeg får stillet en lyst til at få vist, hvad jeg duer til."
Mette 19-årig frivillig træner

Frirum og fællesskab
Mange unge oplever, at foreningsdeltagelsen er et vigtigt frirum, hvor man er integreret i et fællesskab med andre unge i en afslappet atmosfære uden for voksenlivets krav og forventninger. Meget rammende udtaler en 17-årig spejder, at foreningen for ham er "et pusterum i en ellers travl hverdag" med mange lektier og opgaver. At være en del af et foreningsfællesskab med ligesindede unge synes at have stor betydning for de unge og deres selvforståelse. Her kan man være sig selv, for man har selv valgt aktiviteten. I modsætning til de fleste uddannelses- og arbejdsaktiviteter ligger foreningslivet jo netop som det helt selvvalgte frirum. Derfor stilles der også store krav til, at man føler sig godt tilpas og at man ikke føler sig påduttet pligter, for det er jo ikke noget man behøver at deltage i.

Foreningen kan sikre unge social integration og individuelle muligheder
Unge oplever i vidt omfang, at deres foreningsdeltagelse er meningsfuld. De fremhæver det at være integreret i et socialt fællesskab som meget vigtigt. Dog synes noget at pege på, at *de (usikre) unge*, der har tendens til at opleve ungdomslivet som hektisk, samt socialt og psykisk hårdt, i særlig grad fremhæver det sociale fællesskab med andre unge som væsentligt i deres foreningsdeltagelse. Foreningerne kan spille en vigtig social rolle for disse unge, hvis de kan tilbyde og skabe trygge og stabile rammer for integrationen i et socialt fællesskab. For *ressourcestærke unge* med en oplevelse af at have styr på ungdomslivet, og som i højere grad oplever individualiseringen som befriende og frigørende, synes der at være en tendens til at fremhæve foreningen som et sted, hvor man kan udvikle sig og være med til at påvirke rammerne. En nem adgang til at påvirke foreningsvilkårene og rammerne om foreningsarbejdet er, for denne gruppe af unge, en af forudsætningerne for et godt udbytte af deres foreningsdeltagelse. Foreningerne må ruste sig til at imødekomme forventningerne fra begge typer af unge, og tage højde for at forventningerne og kravene er forskellige. Der skal være noget at hente i foreningerne – både for de mere *tryghedssøgende unge*, og for de mere *ressourcestærke unge*. Hvor den første gruppe *i udgangspunktet* søger faste og stabile rammer for at deltage i et socialt fællesskab, søger den anden gruppe personlige udfordringer og udviklingsmuligheder.

Kompetenceudvikling og læring er centralt i foreningerne og for det frivillige arbejde
Den læring der finder sted i sammenhænge, hvor man selv har ansvaret, og selv har valgt at være med, har nogle væsentlige kvaliteter, som det tit er svært at få frem i formaliseret uddannelse. Det er da også tydeligt, at der i foreningslivet og blandt unge er et fokus på udvikling og læring. Mange unge i undersøgelsen lægger vægt på, at de lærer noget ved deres foreningsdeltagelse. Det gælder i særlig grad for de unge, der er trænere, frivillige og ledere, at læring og kompetenceudvikling ses som vigtige dele af og motivation for foreningsaktivitet og frivilligt foreningsarbejde. Unges mulighed for at kunne bruge de kompetencer, de tilegner sig i et foreningsarbejde, i uddannelses- og arbejdssammenhænge, kan være en vigtig motivation for at yde en indsats i det frivillige foreningsarbejde. For mange af de unge kan det dog være svært at sætte ord på, hvad det er de lærer gennem foreningsdeltagelse og frivilligt arbejde.

Som forening er det værd at tænke over

Kunne man gøre mere af det man er god til?
De positive oplevelser af de unges foreningsdeltagelse kan styrkes og udbygges yderligere ved at dyrke foreningens særpræg og til en vis grad egenart, og ved at tilbyde identitet på en selvvalgt måde. Aktiviteten er selvvalgt, men udgør på sin vis også en pakkeløsning, da man får en masse forærende ved, at der er faste værdier, normer og begrundelser for at gøre det ene eller det andet.

Det er værd at overveje bredden i medlemmernes muligheder for at udvikle sig i foreningerne
Det er vigtigt at foreningerne tager afsæt i de unges behov. Men hvis foreningerne også vil have en mere socialt vidtrækkende funktion, må de også søge at skabe muligheder for, at alle unge får mulighed for at udvikle sig i foreningslivet. Foreningerne har nemlig et enormt læringspotentiale at tilbyde, ikke bare ressourcestærke, men alle unge, fordi læringen finder sted i en sammenhæng, hvor deltagerne selv har valgt at være, de selv grundlæggende har et medansvar for, og som bygger på engagement. Men det kræver så at ansvar og opgaver gives med støtte og opbakning i relativt trygge rammer.

Kan foreningen følge med de unge?
I foreningernes planlægning af ungearbejdet kan unges ønske om at udvikle sig og lære noget tænkes positivt ind i forhold til at tage højde for den øgede mobilitet, der er et vilkår for unge. Kan der laves projekter på tværs af forskellige foreninger i et lokalområde eller på tværs af lokale foreninger på landsplan? Kan foreningerne f.eks. sørge for, at unge der flytter til en anden by i forbindelse med en ny uddannelse eller arbejde får en selvfølgelig kontakt til tilsvarende foreninger? Det kræver et større lokalt og regionalt samarbejde mellem foreninger, hvilket kan være en omfattende opgave, men som der også kan være betydelige gevinster at hente ved.

Spørgsmål det er værd at stille sig selv som forening:
- Hvad får unge ud af at være med i vores forening?
- Hvad vil vi gerne have, at de skal have ud af at være med?
- Hvad lærer de af at deltage i vores foreningsarbejde?
- Skal vi være med til at kvalificere de unge deltagere og ledere?
- Hvordan kan vi gøre det?

Ungdom og foreningsliv
Demokrati – Fællesskab – Læreprocesser

Denne pjece er baseret på resultater fra forskningsprojektet Nye tider – nye foreningsformer? Undersøgelsens resultater er udkommet i bogen *Ungdom og foreningsliv. Demokrati – Fællesskab – Læreprocesser* skrevet af Jens Christian Nielsen, Andy Højholdt og Birgitte Simonsen på Roskilde Universitetsforlag.

Ungdom & Foreningsliv. Demokrati – Fællesskab – Læreprocesser er den første større systematiske undersøgelse af hvorfor moderne unge vender ryggen til det hæderkronede danske foreningsliv. Eller gør de nu også det? Og hvad skal der til for at modvirke det? Det er alt for tidligt at skrive dødsattesten, for foreningslivet har stadig mange strenge at spille på, og de unge vil gerne være med hvis melodien passer…

Gennem to år har engagerede forskere fra Center for Ungdomsforskning fulgt med i dagliglivet i 10 meget forskellige danske foreninger fra Brøndby IF til Råstof Roskilde og fra KFUM-K i en midtjysk stationsby til Vesterbro Rulleskøjteklub. Der er lavet hundredvis af interviews, samtaler og spørgeskemaer med unge ledere og deltagere, og det belyses for første gang indefra hvordan den enkelte unge orienterer sig i foreningslivet.

Hovedkonklusionerne er at rigtig mange unge gerne vil deltage i foreningslivet, at de har brug for det og får en masse ud af det. Men også at der skal ryddes ud i gamle traditioner, og der skal være plads til at de unge får mere indflydelse og ansvar. Bogen er fuld af inspiration til hvordan det kan gøres.

Hvis du er interesseret i at læse mere om undersøgelsens foreninger og unge, f.eks. om:

… den måde man griber ungdomsarbejdet an i Brøndby IF, brugen af Internettet som klubhus i Vesterbro Rulleskøjte Klub og arbejdet med anderledes aktivitetsformer i Råstof Roskilde.

… den betydning foreningsdeltagelsen har for så forskellige unge som 16-årige Malene fra København, der udelukkende er periodevis medlem i rulleskøjteforening for at kunne rulle indendørs om vinteren, og 18-årige Michaela fra en midtjysk stationsby, for hvem hendes deltagelse i det sociale fællesskab i en kristen forening for unge har en stor social betydning i hendes ungdomsliv.

… de forskellige typer af unge, der involverer sig i det det frivillige foreningsarbejde som spænder fra unge som Lars, der pligtopfyldende påtager sig de lederopgaver foreningen nu engang stiller ham, til en ung som Lotte, der ser det som centralt for sit frivillige lederarbejde, at hun hele tiden stilles overfor udfordringer som hun udvikles personligt af.

så kan du bestille bogen på eb@sl.cbs.dk eller på tlf. 3815 3895

Jens Christian Nielsen, Andy Højholdt og Birgitte Simonsen: Ungdom og foreningsliv. Demokrati – Fællesskab – Læreprocesser. Roskilde Universitetsforlag 2004. Pris 225 kr.
ISBN: 87-7867-282-1.

Om Center for Ungdomsforskning

Center for Ungdomsforskning (CeFU) er en forskningsenhed på Roskilde Universitetscenter. Vi påtager os mange slags opgaver og modtager gerne henvendelser fra alle der interesserer sig for ungdomsforskning. Hvis det passer ind i centrets profil, kan centret igangsætte både smalle målrettede projekter og større undersøgelser af almen interesse. Desuden er der mulighed for samarbejde med CeFU gennem samfinansierede ph.d. stipendier, og centret kan i begrænset og prioriteret omfang tilbyde relevant foredrags- og konsulentvirksomhed.

Hvert kvartal udsendes et tidsskrift "Ungdomsforskning" med interview, artikler og boganmeldelser. Der kan abonneres på tidsskriftet via CeFUs hjemmeside www.cefu.dk. På hjemmesiden findes bl.a. centrets forskningsrapporter, oplysninger om igangværende forskningsprojekter og internetudgaven af tidsskriftet Ungdomsforskning.

For yderligere oplysninger om CeFU se www.cefu.dk eller kontakt os på tlf. 4674 2300 eller på e-mail: cefu@ruc.dk.

Tekst: Andy Højholdt og Jens Christian Nielsen, Center for Ungdomsforskning (CeFU)
Layout & produktion: Ulla Heddagaard
Repro: Søren Kirkegaard
Fotos: Scanpix/BAM – Christoffer Askman, Jens Astrup, Mikal Schlosser, Henrik Sørensen, Anders Thormann og David Trood

Nye tider – nye foreningsformer?

Der er behov for at overveje indretningen af fremtidens foreninger nøje. Denne pjece tager udgangspunkt i en 2-årig undersøgelse af 15-25-årige unges deltagelse i foreningslivet. Pjecen formidler undersøgelsens resultater og giver gode ideer til udviklingen af fremtidens foreningsarbejde med særligt fokus på, hvordan man engagerer unge til at deltage i foreningerne og deres frivillige arbejde.

Pjecen er baseret på resultater fra forskningsprojektet Nye tider – Nye foreningsformer?, der har fundet sted i et samarbejde mellem Center for Ungdomsforskning (CeFU), Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), Danmarks Idræts-Forbund (DIF) og Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI).

Du kan rekvirere denne pjece ved henvendelse til nedenstående organisationer eller downloade den i pdf-format på: www.cefu.dk/omcefu/forskning/nye_tider/

Dansk Ungdoms Fællesråd
Scherfigsvej 5
2100 København Ø
tlf. 3929 8888
www.duf.dk

Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger
Vingsted Skovvej 1, Postboks 569
7100 Vejle
tlf. 7940 4040
www.dgi.dk

Danmarks Idræts-Forbund
Idrættens hus
2605 Brøndby
tlf. 4326 2060
www.dif.dk